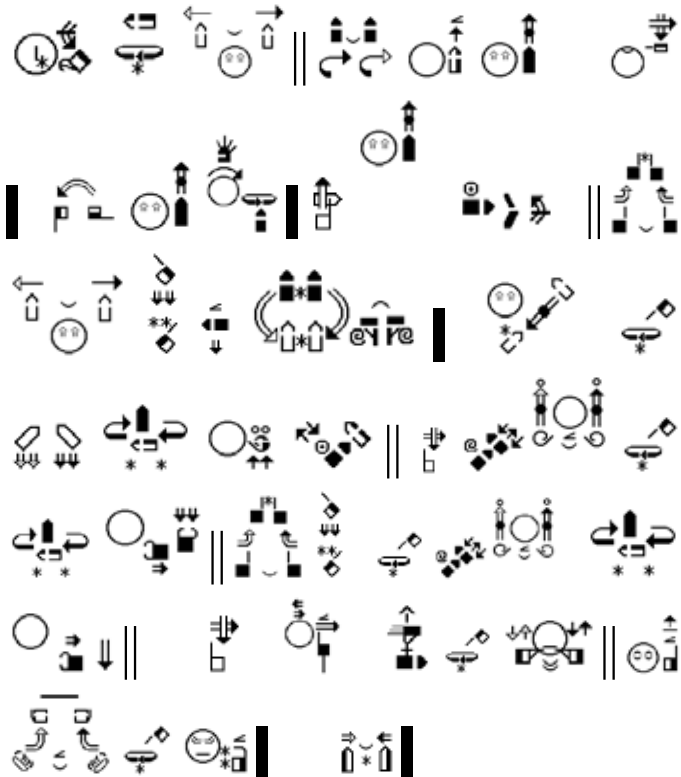

OČENAŠ V SLOVENSKEM ZNAKOVNEM JEZIKU (SZJ), ZAPISAN V SUTTONINI ZNAKOVNI PISAVI (SZP)

SLOVNICA GOVORJENEGA JEZIKA JE ZA GLUHEGA IZREDNO ZAHTEVNA

Slovnica kateregakoli knjižnega jezika po svetu je za gluhe osebe izjemno zahtevna. Knjižno slovenščino pravilno obvladajo le posamezni gluhi na slovenskem. Predstavljajte si, da od rojstva še nikoli niste slišali nobenega glasu, nobenega jezika na svetu. Nekega dne pa bi morali obvladati nizozemščino. Odločili ste se, da bi se jo naučili in jo popolnoma pravilno slovnično izgovarjali oz. artikulirali, kljub temu, da s svojimi ušesi do zdaj nizozemščine še nikoli niste slišali in je tudi nikoli ne boste. Boste rekli, da je to nemogoče?

ALI GLUHI ZNAJO BRATI TER ALI RAZUMEJO PREBRANA BESEDILA?

Gluhe osebe lahko berejo. Drugo vprašanje pa zadeva razumevanje prebranega. **Gluhi, ki bi v polnosti razu-**

meli knjižno slovenščino, so redki. Ker gluhi ne razumejo vseh izrazov, pojmov in besednih zvez knjižne slovenščine le deloma razumejo prebrano besedilo in TV podnapise. Zato se zgodi, da se prebrano besedilo tudi napačno razume.

RAZLIKA MED ZNAKOVNIM IN GOVORNIM JEZIKOM

Ko prebiramo besedila gluhih, ki so zapisana v govorni slovenščini, bi po krivici lahko rekli, da je znakovni jezik brez slovničnih pravil in da ga nima smisla ohranjati. Znakovni jezik ima svoja pravila in pozna slovnico, ki pa seveda odstopa od slovnice govornih jezikov. Slovnice skoraj vseh znanih znakovnih jezikov sveta so si dokaj podobne in močno odstopajo od slovnice govornih jezikov. Slovenski znakovni jezik (SZJ) ne pozna sklonov, struktura gradnje stavkov v SZJ pa je drugačna, kot je to v govorni slovenščini. Znakovni jezik ni jezik, ki bi se ga govorilo samo z rokami. To je jezik, ki poleg kretnje rok uporablja še mimiko obraza in dinamiko kretenj ter položaj gibalnih aparatov v prostoru (gibi prstov, roke; način premikanja prstov in rok, ...), kar v govorni slovenščini na žalost ni mogoče zapisati. Zato je ta jezik, ko se ga zapisuje v govorni slovenščini, dokaj nejasen.

TOLMAČI

Tolmači slovenskega znakovnega jezika so v veliko pomoč pri komunikaciji gluhi-slišči in obratno. Če upoštevamo dejstvo, da pod določenimi pogoji gluhi z metodo branja z ustnic lahko razumejo nas slišče, se večkrat zgodi, da v komunikaciji z gluhimi tolmače pravzaprav potrebujemo bolj mi slišči kakor gluhi. Dobro je vedeti, da se znakovnega jezika v knjižno slovenščino ne prevaja, ampak se ga tolmači. Saj se ne prevajajo samo kretnje rok, ampak tudi mimika obraza in dinamika kretenj. Ko govorni jezik »prevajamo« v SZJ, informacijo posredujemo s kretanjem rok, mimiko obraza in dinamiko. Zgodi se tudi, da se pri prevajanju govornega jezika v SZJ besede in pojmi poenostavljajo, tako da je gluhim informacija čim bolj razumljiva.

PGNS PASTORALA GLUHIH IN NAGLUŠNIH SLOVENIJE

ZNAKOVNI JEZIK

OČE CHARLES-MICHEL DE L'ÉPÉE

V želji po medsebojni komunikaciji so gluhi že zelo zgodaj, verjetno vzporedno z razvojem govornih jezikov, ustvarili svoj sistem komunikacije – znakovni jezik. Že antični filozof Platon (5.-4. st. pr. Kr.) v dialogu Cratylus navaja, da gluhi govorijo z rokami. Izbraževanje gluhih v znakovnem jeziku je začel v 18. st. francoski

duhovnik Abbé Charles-Michel de l'Épée (Oče Charles-Michel de l'Épée). Trdil je, da je gluhe potrebno poučevati preko oči, kar je za slišče normalno preko ušes. Resnično: **to kar so za slišče glas in ušesa, so za gluhe roke in oči (op. e.s.).**

JEZIKOVNE PRVINE ZNAKOVNIH JEZIKOV

V Evropi obstajajo različne prvine znakovnih jezikov: avstro-ogrski, francoski, britanski, ... Slovenski znakovni jezik in znakovni jeziki bivših jugoslovanskih republik izhajajo iz avstro-ogrskih prvin, saj so ga pred stoletji na naša ozemlja prinesli gluhi otroci premožnejših sliščih staršev, ki so svoje gluhe otroke pošiljali na šolanje v avstrijske šole za gluhe otroke.

Izdal: PGNS, Stare Črnuče 13, 1231 Ljubljana
GSM: 051/324-841 ■ E-mail: pastorala.gn@gmail.com
Odgovarja: Edi Strouhal, koordinator PGNS
Oblikovanje: Salve d.o.o. Ljubljana (P. Belak)

2. MEDNARODNI KONGRES O GLUHIH (I. 1880)

Leta 1880, na drugem mednarodnem kongresu o gluhih v Milanu, je bilo s konvencijo določeno, da je gluhe na evropskih tleh in drugod po svetu potrebno izobraževati izključno po oralni metodi. Na kongresu je bilo razglašeno osem resolucij, ki so bile pristransko usmerjene proti uporabi znakovnega jezika. Po »milanskem kongresu« so gluhe po svetu izobraževali v govornem knjižnem jeziku naroda, kateremu so gluhi pripadali, uporaba lokalnih znakovnih jezikov pa je bila v šolskih ustanovah nad gluhi otroki sankcionirana tudi s fizičnimi kaznimi.

POSLEDICE KONGRESA IZ 1880

Noben dogodek v zgodovini izobraževanja gluhih in naglušnih ni pustil tako močnih posledic na življenje in izobraževanje gluhih in naglušnih, kot ga je Drugi milanski Kongres leta 1880, ki je skoraj uničil znakovni jezik in prizadel na milijone gluhih po svetu. Posledice se čutijo še danes. Kot posledica takratnega kongresa so gluhi učitelji, ki so po šolah gluhe otroke poučevali v znakovnem jeziku, nemudoma ostali brez službe. Predsednik tedanjega kolegija Gallaudet (svetovno znana ameriška univerza za gluhe in slišeče) se je odločil, da bo kljub konvenciji v kolegiju obdržal uporabo znakovnega jezika. Ta veličastna odločitev je bila usodna za preživetje znakovnega jezika na ameriških tleh. Še do nedavnega se je znakovni jezik v večini držav po svetu v glavnem prenašal in ohranjal le po ustnem izročilu gluhih in naglušnih.

21. MEDNARODNI KONGRES GLUHIH (I. 2010)

Leta 2010 je potekal 21. Mednarodni kongres v Vancouveru (Kanada). Ta je med drugim razveljavil do tedaj veljavno Milansko konvencijo iz l. 1880 in dal priznanje in veljavo lokalnim znakovnim jezikom. Obenem so na kongresu obžalovali vse negativnosti, ki so prizadele gluhe in naglušne in ki so bile posledice osmih resolucij. **Z mednarodnim kongresom leta 2010 se je za gluhe in naglušne ter znakovne jezike po svetu začelo novo in svetlejšo obdobje v zgodovini.**

»ZGODOVINSKI VAKUUM«

Ker se slovenski znakovni jezik več kot sto let ni smel vzporedno in enakovredno razvijati s slovenskim knjižnim jezikom, še danes nimamo vseh kretenj za določene besede in pojme za razliko od znakovnih jezikov narodov, ki niso upoštevali konvencije »milanske kon-

gresa«. Velikokrat se pri nas zgodi, da ima ena kretanja več pomenov, zato je pri tem nujna artikulacija (izgovorjava). Kako težke zadrege imamo pri prevajanju v slovenski znakovni jezik npr. za strokovne teološke izraze in izraze, ki se tičejo vprašanja vesti in notranjega doživljanja, se zavedajo gluhi sami, tolmači in pastoralni delavci, zadolženi za delo z gluhi! Zato v skupini gluhih za področje teologije s pomočjo teologov in drugih strokovnjakov ustvarjamo nove kretnje, ki bi gluhim pomagale k lažjemu razumevanju in izražanju svoje notranjosti, duhovnosti oz. čustvenih doživljanjev.

PREDSODKI O ZNAKOVNEM JEZIKU:

1. Vsi gluhi na svetu govorijo en znakovni jezik.

Ni res. Vsak narod ima svoj znakovni jezik, čeprav so si nekateri med njimi dokaj podobni.

2. Znakovni jezik se govori z rokami.

Ni res. Samo s kretanjem rok znakovni jezik še ni razumljiv. Sestavni deli vsakega znakovnega jezika so: mimika obraza, kretnje telesa in rok, dinamika kretenj ter branje z ustnic – ogledovanje (slednje velja za nekatere znakovne jezike med katere sodi tudi slovenski znakovni jezik).

3. Vsi gluhi in naglušni govorijo znakovni jezik.

Le nekateri naglušni obvladajo znakovni jezik. Znakovni jezik v glavnem uporabljajo gluhi.

4. Ker znakovni jezik ne upošteva zakonitosti (slovnico) knjižnega jezika in je lahko gluhim ovira pri osvajanju knjižnega jezika, je potrebno uporabo znakovnega jezika prepovedati.

To bi bilo nepravilno. Znakovni jezik je materni jezik gluhih in ga je potrebno razvijati in ohranjati kot vsak drug jezik na svetu.

SLOVENSKI ZNAKOVNI JEZIK (SZJ)

Dne 5. novembra 2002 je bil razglašen Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika, ki ga je dne 25. oktobra 2002 sprejel Državni zbor. S tem zakonom se je za gluhe in naglušne ter za SZJ začelo novo obdobje v zgodovini. **Slovenski znakovni jezik (SZJ) je materni jezik gluhih in nekaterih naglušnih oseb na slovenskem.** Da bi bil slovenski znakovni jezik bil čim bolj razumljiv, je poleg gibov rok, ki jim pravimo kretnje, nujno uporabljati še Ustno izgovorjavo in mimiko obraza, kajti samo kretnje slovenskega znakovnega jezika še ne naredijo razumljivega. Uporaba glasu v komunikaciji z gluho osebo je

irelevantna. SZJ je v glavnem USTNI JEZIK, kljub temu, da gluhi in naglušni v zadnjem času, s pojavom novih telekomunikacijskih pripomočkov - kot so GSM (SMS) in splet, slovenski znakovni jezik bolj intenzivno zapisujejo. Kot vsak govorni jezik je tudi slovenski znakovni jezik živ jezik in se zato nenehno spreminja in razvija. V zadnjem času slovenski znakovni jezik izpopolnjujejo tako gluhi, ki pri potovanjih v razne dežele sveta prinašajo nove (mednarodne) kretnje, različne stroke, kot tudi slišiči, ki smo v stiku z gluho populacijo.

V ZNAKOVNEM JEZIKU JE MOŽNO ZAPISOVATI

Ker je znakovni jezik zelo težko zapisovati v govornem jeziku in v pisavi, v kateri govorni jezik zapisujemo, je po svetu bilo več poskusov, da bi znakovni jezik začeli zapisovati v posebnih znakih. Kot najbolj primerna se je izkazala Sutton sign writing - Suttonina znakovna pisava, kjer se, s pomočjo posebnega sistema znakov, znakovni jezik lahko celostno zapisuje.

SUTTONINA ZNAKOVNA PISAVA

Ime je pisava dobila po avtorici Valerie Sutton, ki je s svojo ekipo prvi poskus zapisovanja znakovnega jezika začela v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja, najprej v ZDA nato pa na Danskem. Danes je Suttonina znakovna pisava med gluhi navzoča v več kot tridesetih držaah sveta. Je mednarodnega značaja, saj je v njem možno zapisovati vse nam znane znakovne jezike. Suttonina znakovna pisava je najbolj pogosta v uporabi med gluhi v evropskih državah. V Suttonini znakovni pisavi le redkokdaj zapisujemo po črkah (črkovanje), ampak v glavnem zapisujemo znake. Črkujemo le izraze, kot so imena oseb ali besede, za katere še nimamo kretenj, pa še pri tem uporabljamo ročno črkovanje in ne latinice. V Suttonini znakovni pisavi lahko pišemo ročno ali z računalnikom, saj za to obstaja poseben program. Pogoj za učenje znakovne pisave znakovnega jezika je, da vsaj delno obvladamo en znakovni jezik.

